

EXEKUČNÉ PRÁVO

(vybrané aplikačné problémy, poznámky
a úvahy de lege ferenda)

Úvodná poznámka:

Ak máme hovoriť o vymožitelnosti práva
v štádiu núteného výkonu, nezabúdajme
na základný cieľ exekučného konania, ktorým je
uspokojenie pohľadávky oprávneného,
za súčasnej ochrany povinného
– avšak v tomto poradí, nie naopak.

PODTÉMY STRETNUTIA:

1. Inhibitórium
2. Upustenie od vykonania exekúcie, zmena
exekútora a trovy s tým súvisiace
3. Materiálna vykonateľnosť (najmä)
rozhodcovských exekučných titulov
4. Európskoprávne súvislosti slovenského
exekučného práva
5. Európske exekučné tituly

INHIBITÓRIUM POVINNÉHO

- je treba rozlišovať generálne inhibitórium (UoZE §
47 EP) a inhibitória pri konkrétnych spôsoboch
- možný následok porušenia v civilnej rovine:
 - absolútna neplatnosť úkonu
 - relatívna neplatnosť úkonu
 - odporovateľnosť úkonu

Úvahy de lege ferenda

- výslovné určenie následku toho-ktorého porušenia
podľa diferenciacie
 - a) časovej (pred doručením UoZE, po doručení UoZE,
po doručení UoSVE)
 - b) „dôsledkovej“ (aký je dôsledok nakladania s
majetkom pre oprávneného)
- možnosť exekútora neprihliadať na absolútne
neplatný úkon a pokračovať v úkonoch voči
dotknutému majetku

UPUSTENIE OD VYKONANIA EXEKÚCIE

- v priebehu exekučného konania nie je namieste
hovoriť o dobrovoľnom plnení (§ 251 OSP)
- procesné donútenie povinného k úhrade
- rozpor medzi § 46 ods. 3 a § 47 ods. 3 EP (časová
hranica na 10% odmenu – uplynutie lehoty na
námiety proti exekúcii)

ZMENA EXEKÚTORA

- úprava do 31.08.2005 dávala súdu na zváženie, či vyhovie návrhu oprávneného na zmenu
- Od 01.09.2005 (pre konania začaté od tohto dátumu) súd návrhu na zmenu (aj neodôvodnenému) vyhovie obligatórne
- o trovách pôvodného exekútora súdy rozhodujú tak, že ich len vyčíslia (spôsob výpočtu ako pri zastavení exekúcie)
- tieto trovy budú predmetom vymáhania v ďalšom priebehu konania

- predošlý súdny exekútor tak má nezriedka problém dopracovať sa k trovám (vyskytujú sa aj špekulatívne zmeny exekútora)
- de lege ferenda by bolo vhodné vrátiť sa k starej koncepcii a pri rozhodovaní o trovách pôvodného exekútora zohľadňovať dôvod pre zmenu exekútora

MATERIALNA VYKONATEĽNOSŤ (ROZHODCOVSKÉHO) TITULU

- exekučný súd v zákonnej lehote skúma súlad exekučného titulu so zákonom (§ 44 ods. 2 EP)
- s účinnosťou od 01.06.2010 lehota 15 dní neplatí pre rozhodcovské rozhodnutia a notárske zápisnice, a to ani v skorších konaniach
- materiálny prieskum súdnych exekučných titulov je problematický; to však neplatí pri ostatných exekučných tituloch

- vyskytujú sa prípady, kedy súd nerozlišuje čiastočnú nespôsobilosť a zastaví exekúciu en bloc
- za nedostatok právnej úpravy je treba považovať to, že neurčuje ďalší postup vo vzťahu k exekučnému titulu, ktorý exekučný súd považuje za nespôsobilý (nezrušený právoplatný rozhodcovský rozsudok predstavuje prekážku rei iudicatae)

- ust. § 45 ZRK je vysoko účinný prostriedok materiálneho prieskumu rozhodcovského titulu
- aplikovateľnosťou v celom priebehu exekúcie, a dokonca ex offio, uvedené ustanovenie „predčí“ úlohy exekučného súdu pri ochrane spotrebiteľa, nekriticky vyvodzované z rozhodnutia Asturcom

Poznámky k rozsudku Asturcom

- Súdny dvor rešpektuje vnútroštátnu právnu úpravu právoplatnosti rozhodnutí a čisto z komunitárneho práva by povinnosť exekučného súdu skúmať prípadnú nekalosť zmluvných podmienok nevyvodzoval
- povinnosť exekučného súdu zaoberať sa ex offio nekalosťou rozhodcovskej doložky vyvodil Súdny dvor z toho, že exekučný súd má podľa vnútroštátnej úpravy povinnosť skúmať prípadný rozpor rozhodcovského rozhodnutia s verejným poriadkom

- pokiaľ ide o rozsah prieskumu, ako aj dôsledky zistenia nekalosti podmienok, rozhodnutie Asturcom sa odvoláva na vnútroštátnu právnu úpravu
- inak povedané, ak by vnútroštátna úprava konkrétneho členského štátu neumožňovala prieskum právoplatného rozhodcovského rozhodnutia, tak na tomto fakte nič nezmení ani rozhodnutie Asturcom

- s materiálnou vykonateľnosťou exekučného titulu súvisí aj nové ust. § 57 ods. 4 EP
- účel: dosiahnuť zastavenie exekučných konaní, v ktorých neprípustnosť konania nepostrehol exekučný súd
- skúsenosti z aplikácie sú aj negatívne – odmietnutie zaoberať sa podnetom exekútora s tým, že súd nemá o čom rozhodovať, alebo druhý extrém (zastavovanie exekúcie en bloc)

EURÓPSKE SÚVISLOSTI SLOVENSKEHO EXEKUČNÉHO PRÁVA

- dôvodom úvah o európskych súvislostiach je požiadavka voľného pohybu exekučných titulov (Tampere 1999)
- teoretické úvahy o európskom exekútorovi
- lex fori
- európske nariadenia sa stávajú súčasťou slovenského exekučného práva
- záväzné rozhodnutia je treba chápať v kontexte
- normy, aj rozhodnutia je treba aplikovať so vzťahom k našim procesným inštitútom

CUDZIE (EURÓPSKE) EXEKUČNÉ TITULY

- rozhodnutia cudzích súdnych orgánov, týkajúce sa vymedzených právnych vzťahov, rozhodovanie o ktorých štandardne spadá do právomoci súdov; verejné listiny o takýchto právnych vzťahoch, spísané alebo zaregistrované oprávnenými osobami cudzích štátov (napr. notárske listiny); cudzie rozhodcovské rozhodnutia; rozhodnutia cudzích správnych orgánov; v prípade členských štátov Európskej únie rozhodnutia komunitárnych orgánov)
- základným predpokladom pre vykonanie cudzieho exekučného titulu je jeho uznanie
- uznaním cudzieho rozhodnutia chápeme priznanie právnych účinkov tohto rozhodnutia na území SR

Rôzne režimy uznávania cudzích exekučných titulov:

1. klasické (formálne) uznanie vykonateľnosti podľa ZMPSP a podľa Exekučného poriadku
2. uznanie vykonateľnosti podľa medzištátnej dohody o právnej pomoci, resp. dohody o uznávaní a výkone rozhodnutí
3. uznanie a vyhlásenie vykonateľnosti podľa Nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Brusel I)
4. vykonateľnosť podľa Nariadenia Parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ktorým sa vytvára európsky exekučný titul pre nesporné nároky
5. vykonateľnosť podľa Nariadenia Parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze
6. vykonateľnosť podľa Nariadenia Parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ktorým sa ustanovuje európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu.
7. uznanie a výkon cudzieho rozhodcovského rozhodnutia
8. uznanie a výkon cudzieho správneho rozhodnutia
9. uznanie a výkon rozhodnutia orgánov Európskych spoločenských.

APLIKAČNÉ PROBLÉMY - TROVY EXEKÚCIE

- právna úprava trov pri zastavení exekúcie a rozhodovacia činnosť súdov robí zo súdneho exekútora sponzora súdneho systému
- súdny exekútor je povinný prijať návrh na vykonanie exekúcie a vykonať procesné úkony v každom konaní
- náklady znáša (vo fáze platenia) zo svojich prostriedkov
- riziko nenavrátania vynaložených prostriedkov by malo zaťažovať účastníkov právneho vzťahu, nie exekučný orgán

- v tejto súvislosti je inštitút preddavku na odmenu a náhradu hotových výdavkov irelevantný, nakoľko v prípade rozhodnutia súdu o nepriznaní náhrady trov exekúcie bude exekútor povinný vrátiť zaplatený preddavok oprávnenému, a teda náklady v konečnom dôsledku zatažujú súdneho exekútora a ním uskutočnené procesné úkony ostávajú bez odmeny.

- trendom pri nepriznávaní trov súdnemu exekútorovi je argumentácia rozhodnutím Európskeho súdu pre ľudské práva zo dňa 23.11.1983 vo veci Van der Mussele proti Belgicku

(poznámky k uvedenému rozsudku viď ďalší výklad)

Povaha a právne postavenie súdneho exekútora

- súdny exekútor je právnické povolanie sui generis, podobné notárovi – teda súdna osoba, úlohou ktorej je výkon súdnej moci
- aspekt „slobodného povolania“ je u súdneho exekútora a notára v porovnaní napríklad s advokátmi výrazne oslabený a v podstate vyjadruje len tú skutočnosť, že súdny exekútor je organizačne oddelený od súdu ako štátneho orgánu

- navyše, do činnosti notára patrí aj iná činnosť ako výkon súdnej moci v dedičskom konaní (spisovanie listín, overovanie, úschova atď.), nezávislá od štátu, pri ktorej sa notár môže správať ako príslušník slobodného povolania
- ďalšia činnosť exekútora je minimálna. Z tohto pohľadu je súdny exekútor ešte „súdnejší“ ako notár

- notárovi v dedičskom konaní patrí odmena a náhrada vždy (buď od dedičov, alebo od štátu)
- advokátovi patrí odmena aj za ex offio obhajobu (druhá vec je disciplína štátu pri platení trov)

- na súdneho exekútora vykonávajúceho exekučnú činnosť je treba hľadieť ako na orgán, ktorému je zverený výkon verejnej moci v rozsahu ustanovenom zákonom a vzťah medzi exekútorom a účastníkmi konania je jednoznačne vzťahom verejného práva

(napr. Uznesenie NS SR sp. zn. 3 Cdo 58/2009 zo dňa 14. januára 2010 a Uznesenie NS SR sp. zn. 4 Cdo 41/2009 zo dňa 25. marca 2010)

de lege lata
súdny exekútor v Slovenskej republike
nie je podnikateľom

Kozdiely medzi podnikateľom a súdnym exekútorom možno vyjadriť nasledovne:

1. Účelom kreovania a právnej úpravy podnikateľských subjektov je umožniť subjektom práva dosahovať zisk. Účelom kreovania súdneho exekútora nie je umožniť osobám v pozícii súdneho exekútora dosahovať zisk. Účelom kreovania súdneho exekútora je výkon súdnej moci v štádiu vykonávacieho konania tak, ako základným cieľom kreovania súdov a sudcov je výkon súdnictva a nie umožniť sudcovi poberanie platu.

2. Súdny exekútor je štátom určená a splnomocnená osoba, ktorá vykonáva súdnu moc, a to nie slobodne podľa základných zákonných pravidiel, ale presne podľa procesných noriem. Obrazne povedané, exekútor svoju činnosť vykonáva ako predstaviteľ štátu (v mene štátu) a nie vo vlastnom mene.

3. Podnikateľský subjekt si vyberá obchodnú príležitosť (projekt), ktorému sa bude venovať a výšku investície, a prípadný neúspech (a finančná strata) je jeho podnikateľským rizikom. Súdny exekútor však nemôže selektovať „zaujímavé“ prípady – súdny exekútor je povinný prijať každý návrh bez ohľadu na budúci výsledok a musí vykonať potrebné procesné úkony bez ohľadu na to, že predstavujú náklady.

„Podnikateľský“ prístup súdneho exekútora k právu oprávneného na súdnu a inú právnu ochranu by bol pre štát nepochybne neprijateľný (štát by nedokázal splniť svoj záväzok v prípade „nezaujímavých“ prípadov).

Možný rozsah agendy súdneho exekútora v Európe

Európska komisia pre efektívnosť súdnictva (CEPEJ)
prijala v Štrasburgu dňa 17.12.2009
dokument

„Usmernenia pre lepšie uplatňovanie existujúceho
Odporúčania Rady Európy o exekúcii“

Bod 34 Usmernení, (vychádzajúc z pozitívnych skúseností z úprav v rámci európskych štátov) uvádza nasledovnú agendu súdnych exekútorov:

- vymáhanie pohľadávok
- verejné a dobrovoľné dražby majetku
- zabavovanie majetku
- úradné zistenia
- služba na pojednaniach na súdoch

- právne poradenstvo
- konkurzné konania
- úlohy zverené exekútorovi sudcom
- zastupovanie strán v konaní pred súdmi
- spisovanie súkromných listín
- poučovanie

O súdnom exekútorovi by bolo možné hovoriť ako o podnikateľovi v prípade, že má vo svojej agende aj tieto činnosti, výkon ktorých by si mohol slobodne vyberať

VAN DER MUSSELE vs. BELGICKO

- zjednodušene povedané, slovenské súdy používajú uvedené rozhodnutie ESLP z roku 1983, používajú formuláciu, podľa ktorej nie je nevyhnutne porušením základných práv príslušníka slobodného povolania, ak nebudú splnené jeho nároky, nakoľko je podnikateľom, ktorý toto riziko znáša a má monopolné postavenie, ktoré toto riziko vyvažuje

- toto zovšeobecnenie konštatovania je však pri trovách súdneho exekútora vytrhnuté z kontextu, preto je vhodné uviesť k nemu niekoľko upresňujúcich poznámok, ktoré vychádzajú z predmetného rozsudku a ktoré osvetlia súvislosti, z ktorých vychádza záver ESLP:

1. V danom prípade nešlo o súdneho exekútora, ale o advokátskeho koncipienta (teda ani nie advokáta). Namietal porušenie práva na majetok (článok 1 Protokolu 1 k Dohovoru) a zákazu nútenej práce (článok 4 Dohovoru).

2. U advokátskeho koncipienta v Belgicku je jednou z jeho „učňovských“ povinností prijať obhajobu nemajetných, pridelenú ex officio. Bezplatnosť tejto časti agendy mala v Belgicku dlhú tradíciu a bola Ericovi Van der Mussele známa pri zápise do zoznamu koncipientov. Ak by takúto agendu nevybavoval, riskoval by predĺženie koncipientskej praxe z troch na päť rokov, alebo dokonca vyškrtnutie zo zoznamu. Súd túto bezplatnú agendu chápe – a mal ju tak chápať aj sťažovateľ – ako dočasný stav, ohraničený čo do času, aj čo do množstva, a ako krok k budúcemu lepšiemu postaveniu.

3. Táto povinná agenda predstavovala u sťažovateľa 50 prípadov za jeho prax, t.j. v priemere menej ako 17 prípadov ročne! Zároveň tento stav (okrem už uvedenej dočasnosti) predstavoval pre koncipienta získavanie skúseností, budovanie dobrej povesti a získavanie budúcich klientov. Preto mohol ESJP konštatovať, že negatíva sú prevážene pozitívami.

4. Je treba rozlišovať právnu úpravu, platnú v čase „skutku“ a právnu úpravu, ktorá už bola účinná v čase rozhodovania ESJP. Medzičasom sa úprava zmenila tak, že advokátsky koncipient dostáva kompenzáciu za právne služby poskytnuté v prípade ustanovenia ex officio, čo Komisia aj ESJP uvítali.

5. Ako súd uviedol, že nemajetné osoby môžu požiadať Úrad právnej pomoci o bezplatné služby notára, advokáta a súdneho exekútora. V takýchto prípadoch sú služby poskytované len za náhradu hotových výdavkov (teda bez odmeny), avšak s jedinou výnimkou – súdnemu exekútorovi patrí aj ¼ odmeny.

6. Sťažovateľ namietal aj diskrimináciu v porovnaní s inými právnickými profesiami. Podľa názoru súdu nie je možné jednoducho porovnať tieto profesie, pretože majú množstvo vlastných špecifik.

APLIKAČNÉ PROBLÉMY – EXEKUČNÉ ZÁLOŽNÉ PRÁVO

- znenie § 151h ods. 6 OZ a § 61a ods. 2 EP obsahuje dve alternatívne podmienky exekvovania majetku povinného, zaťaženého záložným právom:
 - a) oprávnený je záložným veriteľom
 - b) záložný veriteľ so zexekvovaním zálohu súhlasí
- návrh generálneho prokurátora na vyslovenie nesúladu § 151h ods. 6 OZ s Ústavou (Nález č.k. PL. ÚS 20/05-35 zo dňa 13. decembra 2006)

- doterajší názor bánk, Ústavného súdu SR, exekučných súdov a orgánu dohľadu:
možnosť súdneho exekútora zriadiť EZP na zaťaženom nehnuteľnom majetku povinného je podmienená súhlasom existujúcich záložných veriteľov

- obrat v postoji Ústavného súdu SR predstavuje
Uznesenie I. ÚS 324/2010-14 zo dňa 30.09.2010

ZHRNUTIE - ZÁMERY SKE DE LEGE FERENDA

- zvýšenie „akčnosti“ exekučného konania tak, aby mohol byť reálne dosiahnutý cieľ exekučného konania (najmä odklad, záložné právo na akýkoľvek majetok povinného, následky porušenia inhibitória, uskutočnenie prác a výkonov...)
- odstránenie nejednoznačných miest právnej úpravy
- odbremenenie súdov a zjednodušenie exekučného konania znížením ingerencie súdu do konania (len v prípade sporu)

- zmeny v organizácii exekútorského stavu (zavedenie výberového konania, skvalitnenie vzdelávania a disciplinárnej agendy)
- zmena koncepcie výberu exekútora v exekučnom konaní
- zmena úpravy trov exekúcie tak, aby trovy konania znášal účastník konania, a nie súdny exekútor